

Zülfiyyə Əsədullah qızı Həmzəyeva

Bakı Dövlət Universiteti
magistrant

zulfiyyahemzeyeve@gmail.com

Tapdıq Güləhməd oğlu Həsənov

Bakı Dövlət Universiteti
professor

tapdiqhasan@mail.ru

ŞƏKİ İNZİBATİ RAYONUNDA ƏHALİNİN VƏ YAŞAYIŞ MƏNTƏQƏLƏRİNİN HÜNDÜRLÜK QURŞAQLARI ÜZRƏ YERLƏŞMƏ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

Açar sözlər: əhali məskunlaşması, yaşayış məntəqələri, yüksəklik qurşaqları, məntəqələrin ərazidə paylanma intensivliyi, yüksəklik-məkan differensiasiyası

Peculiarities of location of population and settlements on height zones in Sheki administrative region

Summary

The article analyzes the distribution characteristics of the population and settlements in the Sheki administrative region by altitude zones. The features and directions of the location of the population and settlements in the Sheki region by altitude are analyzed on the basis of the 1999-2019 population census data of the State Statistics Committee. It was determined that, depending on the ecological and geographical conditions, the total number of population and settlements in the plains and middle mountains is higher than in the highlands. During the study, statistical materials, satellite images taken from a distance of 30 meters were used.

Key words: population settlement, settlements, altitude zones, intensity of distribution of settlements in the area, altitude-spatial differentiation

Giriş

Azərbaycan Dövlət Statistika komitəsinin məlumatına görə Böyük Qafqazın şimal-qərb yamacında yerləşən Şəki-Zaqatala iqtisadi coğrafi rayonunda 6 şəhər, 6 rayon, 8 qəsəbə, 336 kənd yaşayış məntəqəsi yerləşir. Böyük Qafqazın şimal-qərb yamacında landşaftın yüksəklik-məkan differensiasiyasına uyğun olaraq əhalinin, yaşayış məskənlərinin və təsərrüfat sahələrinin yerləşməsi və funksional fəaliyyət bilavasitə ekoloji-coğrafi şəraitin (iqlim, relyef, litoloji, hidroloji və hidrogeoloji) təsiri altında formalaşmışdır. (2)

Böyük Qafqazın şimal-qərb yamacında relyefin yüksəklik üzrə dəyişməsinə görə aşağıdakı yüksəklik qurşaqları ayrılır

1. Düzənlik-0 m-dən 200 m-ə qədər
2. Dağətəyi-200 m-dən 500 m-ə qədər
3. Orta dağlıq-500 m-dən 1500 m-ə qədər
4. Yüksək dağlıq-1500 m-dən yuxarı

Ölkənin strateji gələcəyi, ərazi bütövlüyü, hərbi-siyasi durumu baxımından əhalinin məskunlaşmasını, təsərrüfatın səmərəli ərazi təşkilini elmi cəhətdən əsaslandırılmış şəkildə həyata keçirmək üçün həmişə Azərbaycanda əhalinin yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşməsinin öyrənilməsinə böyük əhəmiyyət verilmiş, müvafiq tədqiqat işləri yerinə yetirilmişdir. Azərbaycan Respublikasında əhalinin yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşməsində böyük fərqlilik müşahidə edilən regionlardan biri də Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonudur. Bunu cədvəl 1-dən aydın görmək olar (1). Bu yaşayış məntəqələri ərazinin ekoloji-geomorfoloji şəraitindən asılı olaraq yüksəklik üzrə qeyri-bərabər paylanmışdır.

Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonunun sahəsi 8,48 min km²-dir və ölkə ərazisinin 10,3%-ni əhatə edir. İqtisadi rayonda əhalinin sayı 621,4 min nəfər, o cümlədən şəhər əhalisi 160,7 min nəfərdir.

Ölkə əhalisinin 5,7%-i burada yaşayır. Urbanizasiya səviyyəsi 27,6% -dir. İqtisadi rayonda ÜDM həcmi 911 mlm manatdır. Buna görə iqtisadi rayonu respublikada əhəmiyyətli yer tutur. [7]

Cədvəl 1

Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda əhalinin və yaşayış məntəqələrinin yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşməsi (2019 cu il siyahıyalma materiallarına əsasən), nəfər [9]

Yüksəklik qurşaqlarının dəniz səviyyəsindən hündürlüyü, m-lə	ərazisi		Bütün əhali		Kənd əhalisi		Şəhər əhalisi		yaşayış məntəqələrinin sayı			Hər kv. km düşən ümumi əhali (nəfər)
	Kv.km	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	Şəhər	Kənd	Cəmi	
0-200	1018	11,36	35421	5,7	34322	7,45	1607	1	1	22	23	32
200-500	4237	47,3	385288	62,0	295078	64,05	91599	57	6	224	230	83
500-1000	1397	15,6	178973	28,8	109554	23,78	67494	42	7	74	81	117
1000-1500	577	6,43	21129	3,4	21607	4,69	-	-	-	15	15	33
1500-dən yuxarı	1731	19,4	621	0,1	139	0,03	-	-	-	1	1	0,2
Cəmi	8960	100	621432	100	460700	100	160700	100	14	336	350	63,2

Qeyd: Cədvəl Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin materialları əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur (Mənbə: stat.gov.az)

Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda 0-200 m mütləq yüksəkliklər arasında ümumi iqtisadi rayon ərazisinin 11,4%-i yerləşsə də, burada bütün əhalinin 5,7%-i, o cümlədən kənd əhalisinin 7,5%-i məskunlaşmışdır. Bu ərazilər daha çox Acınohur alçaqdağlığının quru-çöl zonasında yerləşdiyi üçün iqlimin quraqlığı buranın ekstensiv qış otlağı kimi istifadə olunmasına səbəb olur. Düzən relyefin kənd təsərrüfatı işləri ilə məşğul olmaq üçün əlverişli olması (tütünçülük, bağçılıq və s.) yaşayış məntəqələrinin, xüsusən də kəndlərin həm ərazicə, həm də demoqrafik cəhətdən nisbətən sürətli inkişafı ilə nəticələnmişdir. Ona görə də bu qurşağın kəndləri əhalisinin sayına görə ən iri kəndlərdir. Lakin son iki siyahıyaalma (2009 və 2019) materiallarının müqayisəli təhlili göstərir ki, bu qurşaqda əhalinin mütləq sayı artsa da, onun faiz göstəricisi ümumi əhaliyə görə aşağı düşmüşdür (cədvəl 2). Bu, qonşu dağətəyi qurşağın (200-500 m) demoqrafik potensialının yüksək artımı ilə izah olunur. Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda əhalinin ən çox cəmləndiyi yüksəklik qurşağı dəniz səviyyəsindən 200-500 m yüksəkliklər arasını əhatə edən dağətəyi-düzən ərazilərdir. Birinci cədvəldən göründüyü kimi, bu hündürlük qurşağının payına ümumi iqtisadi rayon ərazisinin 47,3%-i, ümumi əhalinin isə 62%-i düşür. Şəhər əhalisinin 57%-i, kənd əhalisinin isə 64,1%-i bu qurşaqda məskunlaşmışdır. Şəhər əhalisinin payının belə çox olması Şəki şəhərində bu yüksəkliklər arasında yerləşməsi ilə izah olunur. (2)

Cədvəl 2

Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda əhalinin yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşməsi və tendensiya [9]

Yüksəklik qurşaqları	ərazi		1999				2019				1999-2019 (fərq)	
	Kv. km	%	Yaşayış məntəqələrinin sayı	%-lə	əhalinin sayı	%-lə	Yaşayış məntəqələrinin sayı	%-lə	əhalinin sayı	%-lə	Yaşayış məntəqələrinin sayı	əhali
0-200	10018	11,36	22	6,6	31532	6,1	23	6,6	35421	5,7	1	2889

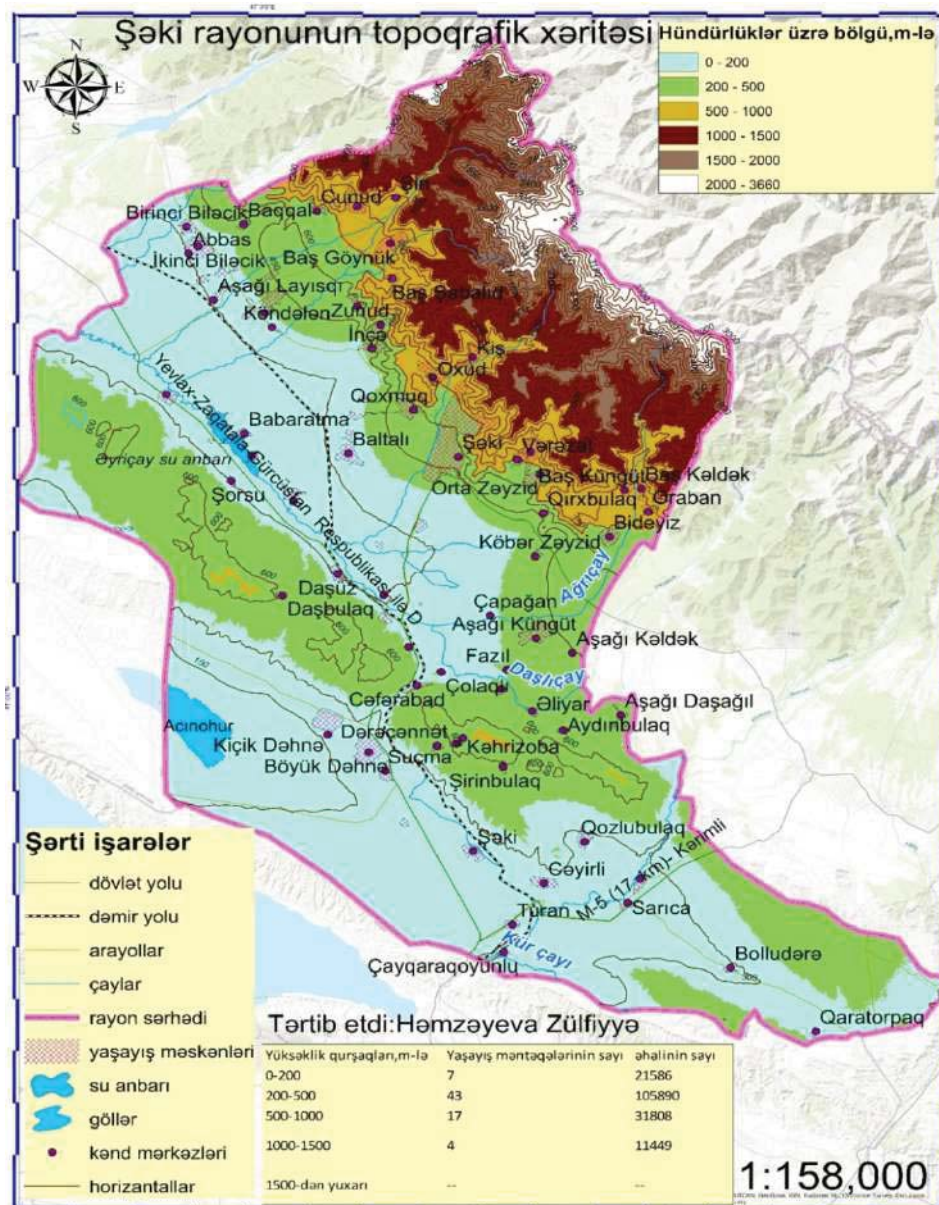
200-500	4237	47,3	208	61,7	251076	48,4	230	65,7	385288	62,0	22	134212
500-1000	1397	15,6	90	26,7	218385	42,01	81	23,1	178973	28,8	-9	-39412
1000-1500	577	6,43	16	4,7	17566	3,4	15	4,3	21129	3,4	-1	3563
1500-dən yuxarı	1731	19,4	1	0,3	218	0,04	1	0,3	186	0,3	0	-32
Cəmi	8960	100	337	100	518777	100	350	100	621432	100	13	101220

Qeyd: Cədvəl Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin materialları əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur (Mənbə: stat.gov.az)

1999-2019-cu illərdə 200-500 m-lik qurşaqlarda əhalinin sayı 251,1 min nəfərdən 385,2 min nəfərə artmış, burada yaşayan əhalinin xüsusi çəkisi isə 48,4%-dən 65,7%-ə çatmışdır. Buna səbəb bu yüksəkliklər arasında Şəki şəhərinin yerləşməsi, kənd təsərrüfatının inkişafı üçün əlverişli şəraitin olmasıdır. Burada fındıqçılığın, baramaçılığın, tütünçülüyn inkişafı üçün əlverişli iqlim şəraiti vardır. Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda ərazisinə və əhali potensialına görə fərqlənən ikinci yüksəklik qurşağı 500-1000 m mütləq hündürlüklər arasındır. Bu yüksəklik qurşağının payına iqtisadi rayon ərazisinin 15,6%-i, əhalisinin isə 28,8%-i düşür. İqtisadi rayonun bütün şəhər əhalisinin 42%-i, kənd əhalisinin isə 24%-i bu qurşaq daxilində məskunlaşmışdır. 1999-cu il siyahıyaalma məlumatlarına görə, bu qurşaq daxilindəki 90 yaşayış məntəqəsində 218385 nəfər və ya iqtisadi rayon əhalisinin 42,0% yaşayırdısa, bu göstəricilər 2019-cu ilin siyahıyaalma məlumatlarına görə, müvafiq olaraq, 178973 nəfər və 28,8% təşkil etmişdir. Belə ki, 9 kəndin əhalisi azalmış, ümumən əhalinin mütləq azalması 39412 nəfərə bərabər olmuşdur. Buna səbəb əhalinin köçürülməsi və dağlıq ərazilərdə qış mövsümündə mövcud olan çətinliklərlə bağlıdır. Sovet dövründə əhalini yüksək dağlıq ərazilərdən dağətəyi ərazilərə köçürürdülər. Belə bir azalma prosesinin getməsi turizmin inkişafında öz mənfi təsirini göstərmişdir. Şəki rayonunda istər qış, istərsədə yay turizmini bu yüksəkliklər arasında inkişaf etdirmək mümkündür. Şahdağın şimal yamacında turizmi inkişaf etdirmək mümkün olubdursa, o zaman cənub yamacında yerləşən Şəki rayonundada bu imkanı yaratmaq mümkündür. (1)(2)

Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda 1000-1500 m mütləq hündürlüklər arasını əhatə edən hündürlük qurşağının payına 6,43% ərazi və 3,4% əhali düşür. Burada yerləşən 15 kənddə 21129 nəfər yaşayır. Bu yüksəklik qurşağında əhalinin müvafiq siyahıyaalma məlumatlarına görə, 1999-cu il ilə müqayisədə 2019-cu ildə əhalinin mütləq sayı 3563 nəfər artsa da, əhalinin payı dəyişməmiş, 3,4% olaraq qalmışdır. Əhalinin belə artmasının başlıca səbəbi reurbanizasiyadır. Şəhərin səs-küyündən qaçan əhali dağlıq regionlarda kənd turizminin inkişaf etdiyi yerlərdə məskunlaşırlar. Əhalinin bir kvadrat km-ə düşən sıxlığı əvvəlki yüksəklik qurşaqları ilə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə azalaraq müvafiq orta iqtisadi rayon göstəricisindən az olub, 33 nəfər təşkil edir. Tədqiq etdiyimiz iqtisadi-coğrafi rayonda ən az əhali məskunlaşan hündürlük qurşağı 1500-m yuxarı yüksəkliklər arasındır. Dəniz səviyyəsindən hündürlük artdıqca təbii-coğrafi şəraitin insanların təsərrüfat fəaliyyəti üçün çətinləşməsi – aqroiqlim ehtiyatlarının əkinçiliyə imkan verməməsi, ilin soyuq dövrünün nisbətən uzun çəkməsi, əkinə yararlı torpaqların az olması, mövcud sosial infrastrukturların tələbata cavab verməməsi və s. kompleks səbəblər nəticəsində əhali bu qurşaqlarda çox az məskunlaşıb. Bu qurşağın payına bütün iqtisadi rayon ərazisinin 19,4%-i düşdüyü halda, burada 1 kənddə cəmi 186 nəfər əhali yaşayır (0,3%). Halbuki 1999-cu ildə əhalinin sayı 218 nəfər idi. Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunun 2000 m-dən yüksəkdə yerləşən ərazisində daimi əhali məskunlaşmamışdır. Bu qurşaq əsasən meşədən sonrakı ərazini – subalp, alpçəmənliklərini əhatə etdiyindən, mövsümi olaraq heyvandarlıq, arıçılıq məqsədləri üçün istifadə edilir (4)

Şəki rayonunda 31 kənd ərazi dairəsi mövcuddur, onların tərkibində 68 kənd vardır. İnzibati rayon ərazisində ümumi və kənd əhalisi çox qeyri-bərabər məskunlaşmışdır. Əhalinin əksər hissəsi düzənlik və alçaq dağlıqda, Əyriçayın qolları olan Şinçay, Murdarçay, Kişçay, Qarasu, Böyükqobu və digər çoxsaylı xırda çayların kənarında və vadilərdə yerləşir. Şəki şəhərinin bilavasitə yaxınlığında kənd yaşayış məntəqələrinə az rast gəlinir, yalnız Qoxmuq və Oxud kəndlərini göstərmək olar. Həmçinin qeyd olunmalıdır ki, Şəki rayonunun ərazisinin nisbətən böyük məsafədə uzanması və eyni zamanda ərazinin relyef xüsusiyyətləri burada kəndlərin inzibati rayon mərkəzi və bir-birilə əlaqə qurmasını çətinləşdirir. Xüsusilə qış mövsümündə nəqliyyat əlaqələri çətinləşir, bəzi hallarda coğrafi cəhətdən yaxın yerləşən iki kəndin birindən digərinə getmək üçün köndələn (dolayı) yollardan istifadə etmək lazım gəlir. (3)

Şəkil 1. Şəki rayonunun topoqrafik xəritəsi

Qeyd: Xəritə Azərbaycan Respublikası Əmlak Komitəsinin materialları əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur

Şəki rayonu ərazisində iki dəmir yolu stansiyası mövcud olsa da, sakinlərin Yevlax-Balakən dəmir yolundan yararlanmaq imkanları məsafə uzaqlığı səbəbindən çətindir. Şəki stansiyası eyni adlı şəhərdən 16 km məsafədə yerləşir. Ümumiyyətlə, Şəki rayonu ərazisində kənd yaşayış məntəqələrini aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar (3)

1. **Şəki şəhərindən qərb və şimal-qərb istiqamətində yerləşən kəndlər.** Burada həm dağ kəndlərinə, həm də dağətəyi ərazilərdə yerləşən kəndlərə rast gəlinir. (Qoxmuq, Kiş, İncə və s.). Rayon mərkəzi ilə bu kəndlər arasında coğrafi məsafə çox deyildir və bu yaxınlıq onların inkişafına müsbət təsir göstərir. Şəki-İncə istiqamətində avtomobil yolunun son illərdə yenidən qurulması və seldən mühafizə işlərinin təşkili də qeyd olunmalıdır.

2. **Şin, Baş Göynük, Baş Layısıq, Birinci Biləcik, Cunut, Şabalıd və digər yaxınlıqda olan kəndlər qrupu:** Kəndlər Şinçay və Cunutçay çaylarının vadisində yerləşir. Şəki şəhəri ilə aralarındakı coğrafi məsafə çox olmasa da, dağlıq və dağətəyi ərazilər olduqları üçün avtomobil yolu ilə rayon mərkəzinə gedib çıxmaq kifayət qədər vaxt edir (30-40 dəq)

3. **Şəki şəhərindən şərqdə Oğuz rayonu istiqamətində yerləşən orta dağlıq kəndləri.** Bunlar rayon mərkəzindən və birinci qrup kəndlərdən yüksək olmayan dağ silsilələri və alçaq təpəliklərlə ayrılır. Kəndlərin əksəriyyətinin əhalisi 1000-2000 nəfərdir və ya iri kəndlər sırasına aid edirlər (Baş Zəyzid, Orta Zəyzid, Baş Kəldək, Vərəzət)

4. **Şəki şəhərindən cənub-şərq istiqamətində, Əyriçayın orta axarı ilə Əlicançay arasında qalan alçaq dağlıq kəndləri** (Aşağı Küngüt, Aydınbulaq, İbrahimkənd, Dərəcənnət və s.) Nisbətən kiçik olan kəndlər çoxdur. Mineral bulaqlar geniş yayılmışdır.

5. **İnzibati rayonun cənub və cənub-qərb hissəsindəki Daşüz silsiləsi boyunca, Acınohur düzündə, Şəki yaylasında yerləşən kəndlər.** Qeyd olunan ərazilərdə kənd əhalinin sıxlığı aşağı olsa da, burada iri kənd yaşayış məntəqələrinə də rast gəlinir. (Kiçik Dəhnə-8 min nəfər, Böyük Dəhnə-6 min nəfər) (2), (3)

Cədvəl 3

Şəki inzibati rayonunda əhalinin və yaşayış məntəqələrinin yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşməsi (2019 cu il siyahıyalma materiallarına əsasən), nəfər [9]

Yüksəklik qurşaqları, m-lə	Yaşayış məntəqələrinin sayı	əhalinin sayı
0-200	7	21586
200-500	43	105890
500-1000	17	31808
1000-1500	4	11449
1500-dən yuxarı	--	--
Cəmi	71	170733

Qeyd: Cədvəl Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin materialları əsasında müəllif tərəfindən tərtib olunmuşdur (Mənbə: stat.gov.az)

Şəki rayonunun 0-200 metr yüksəklikdə 7 kənd yaşayış məntəqəsində 21586 nəfər əhali məskunlaşmışdır. Düzən relyefin kənd təsərrüfatı işləri ilə məşğul olmaq üçün əlverişli olması yaşayış məntəqələrinin, xüsusən də kəndlərin həm ərazicə, həm də demoqrafik cəhətdən nisbətən sürətli inkişafı ilə nəticələnmişdir. Ona görə də bu qurşağın kəndləri əhalisinin sayına görə ən iri kəndlərdir. Şəki rayonunda əhalinin böyük əksəriyyəti 62%-i 200-500 m-i əhatə edən yüksəklik qurşağında 43 yaşayış məntəqəsində məskunlaşmışdır. Bunun başlıca səbəbi Şəki şəhərində bu yüksəkliklər arasında yerləşməsi və məskunlaşma üçün əlverişli iqlim şəraitinin olmasıdır. Burada 105890 nəfər əhali məskunlaşmışdır. Qurşağın dağətəyi hissəsində çay dərələri boyunca və gətirmə konusları sahələrində böyük kənd aqlomerasiyaları formalaşmışdır. Şəhər tipli yaşayış məntəqələrinin, kəndlərin, xüsusən iri kəndlərin çoxu da bu qurşaq daxilində yerləşir. Dağlıqla düzən ərazilərin qovşağını əhatə edən bu yüksəklik qurşağı əlverişli təbii-coğrafi şəraitə malik olması ilə yanaşı, iqtisadi-coğrafi, nəqliyyat mövqeyinin də nisbətən əlverişli olması maddi və sosial infrastrukturun demoqrafik inkişafa daha müsbət təsir göstərməsi ilə səciyyələnir.(5) Artan demoqrafik potensialın da müəyyən hissəsinin yerlərdə qalmasına məskunlaşmasına səbəb olmuşdur. Aparılan araşdırmalar göstərir ki, Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişafının Dövlət proqramları (2004-2008, 2009- 2013,2014-2018) çərçivəsində aparılan tikinti-quruculuq işləri, yeni yaradılan sosial və iqtisadi obyektlər də əsasən bu hündürlük qurşağı daxilində istifadəyə verilmişdir. Nisbətən əhali çox məskunlaşan hündür qurşaqları 500-1000 (18,6%) və 0-200 m (12,6%) mütləq yüksəkliklər arasındadır. Şəki rayonu əhlinin yalnız 6,7%-i və 4 kəndi 1000-1500 m-i əhatə edən qurşaqda yerləşir. Azməyilli dağ yamacları çay dərələri və qədim akkumulyativ terraslar yaşayış məntəqələrinin yerləşdiyi ərazilərdir. Övvəlki yüksəklik qurşaqları ilə müqayisədə bu qurşaq daxilində əməkətutumlu təsərrüfat sahələri zəif inkişaf etmişdir. Əsas nəqliyyat-kommunikasiya xətlərindən Yevlax-Balakən-Laçodexi dəmir yolu və ona paralel uzanan eyniadlı beynəlxalq əhəmiyyətli avtomobil yolundan kənarda yerləşməsi bu qurşağın iqtisadi-coğrafi mövqeyinin o qədər də yaxşı olmamasını göstərir. Əhalinin siyahıyaalma materiallarının

müqayisəli təhlili göstərir ki, Azərbaycan Respublikası regionlarının sosial-iqtisadi inkişaf üzrə 4 Dövlət proqramının həyata keçirilməsinə baxmayaraq, bu qurşağ daxilində əhalinin mütləq sayı nəinki artmamış, hətta azalmışdır. Rayonda 1500 m-dən yüksəkdə yerləşən ərazidə daimi əhali məskunlaşmamışdır. Dəniz səviyyəsindən hündürlük artdıqca təbii-coğrafi şəraitin insanların təsərrüfat fəaliyyəti üçün çətinləşməsi – aqroiqlim ehtiyatlarının əkinçiliyə imkan verməməsi, ilin soyuq dövrünün nisbətən uzun çəkməsi, əkinə yararlı torpaqların az olması, mövcud sosial infrastrukturların tələbatı cavab verməməsi və s. kompleks səbəblər nəticəsində əhali bu qurşaqda çox az məskunlaşıb. Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunun 2000 m-dən yüksəkdə yerləşən ərazisində daimi əhali məskunlaşmamışdır. Bu qurşağ əsasən meşədən sonrakı ərazini – subalp, alpçəmənliklərini əhatə etdiyindən, mövsümi olaraq heyvandarlıq, arıçılıq məqsədləri üçün istifadə edilir. [3],[6]

Nəticə

Şəki inzibati rayonunda əhalinin yüksəklik qurşaqları üzrə məskunlaşmasının inkişaf xüsusiyyətlərinin tədqiqi və onların inzibati rayonlar üzrə araşdırılması aşağıdakı ümumiləşdirilmiş nəticələrə gəlməyə imkan verir:

- ❖ Ayrı-ayrı hündürlük qurşaqlarının mənimsənilməsi üçün təbii-coğrafi şəraitin, iqtisadi-coğrafi inkişaf səviyyəsinin və nəqliyyat mövqeyinin müxtəlifliyi əhalinin də bu mütləq hündürlüklər üzrə müxtəlif dərəcədə məskunlaşmasına səbəb olmuşdur.

- ❖ Əhalinin ən çox və sıx məskunlaşdığı dağətəyi-düzən ərazidə (200-500 m) əhalinin daha da sürətlə cəmlənməsi, əhalinin ikinci çox məskunlaşdığı orta dağlıq qurşaqda isə (500-1000 m) intensiv azalması prosesi gedir.

- ❖ Dağlıq, xüsusən də orta dağlıq qurşaqda əhalinin mütləq sayının və xüsusi çəkisinin azalması buranın yüksək təbii resurs ehtiyatlarının təsərrüfat dövriyyəsiindən çıxmasına səbəb olur, yeni ehtiyatların mənimsənilməsi imkanlarını məhdudlaşdırır.

- ❖ İqtisadi rayonun perspektiv sosial-iqtisadi inkişaf planlarında dağlıq ərazilərin daha öncül inkişafı həyata keçirilməli, artan demoqrafik potensialın yerlərdə saxlanılmasına nail olunmalıdır. Hər bir inzibati rayonun spesifik əhali məskunlaşması xüsusiyyəti nəzərə alınmalıdır.

- ❖ Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda əhalinin səmərəli ərazi təşkili həm də bu regionun sərhədboyu strateji mövqeyi və Bakı paytaxt regionuna demoqrafik təzyiqin azaldılması baxımından da məqsədəuyğundur.

- ❖ Turizmin inkişaf etdirilməsi dağlıq ərazilərdə əhalinin say dinamikasının müsbətə doğru dəyişməsinə səbəb olar.

Ədəbiyyat

1. Budaqov B.Ə., Eminov Z.İ., Mərdanov İ.E. Azərbaycanda yaşayış məntəqələrinin yüksəklik qurşaqları üzrə yerləşmə qanunauyğunluqları. Bakı: AMEA Xəbərləri, Yer elmləri seriyası, №3, 2006. 123 s.
2. Həsənov T.G, Kərimli Y.S. Rayon və şəhərlərin planlaşdırılması. Bakı: Kooperasiya, 2014. 329 s.
3. Z.N.Eminov, N.H.Əyyubov, E.S.Bədəlov, Q.M.Səmədov Şəki-Zaqatala iqtisadi-coğrafi rayonunda əhali məskunlaşması və demoqrafik inkişaf problemləri, Bakı-2016. 133 s.
4. Azərbaycan Respublikası regionlarının 2019-2023 cü illərdə sosial-iqtisadi inkişafına dair dövlət proqramı, Bakı 2019, 320 s.
5. Eminov.Z.N -Azərbaycanda əhalinin demoqrafik göstəricilərinin müasir vəziyyəti(Şəki-Zaqatala iqtisadi rayonu). Bakı, 2003, 127-138 s
6. Ağayev E. Şəki-Zaqatala regionunda sosial-iqtisadi inkişafın sürətləndirilməsində bələdiyyələrin rolu. Bakı- 2005, 12 s.
7. Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti “Regionların sosial-iqtisadi inkişaf problemləri”, 32 s.
8. Şəki-Zaqatala iqtisadi coğrafi rayonu Pasportu-2015, 3 s.
9. sheki-ih.gov.az
10. stat.gov.az(Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsi)

Rəyçi: dos. M.Babayev

Göndərilib: 25.02.2021

Qəbul edilib: 25.02.2021